

УДК 378.14: 339

Ченурна В. О.*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КУРАТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТУДЕНТАМИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядаються проблеми організації кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей у контексті реалій вищої школи, звертається увага на виховний потенціал кураторської діяльності. Науковий пошук спрямовано на визначення завдань, обов'язків кураторів навчально-академічних груп та дослідження оптимальних форм, нововведень в організації кураторської діяльності.

Ключові слова: куратор, кураторська діяльність, інженер-педагог.

Сьогодні одним із провідних завдань вищої освіти є формування професійно і соціально компетентної особистості, котра здатна до творчості та самовизначення в умовах розвитку українського суспільства, що супроводжується перманентними змінами у характері суспільного виробництва, економічних відносинах, інформаційному полі, інтегруванням у світове господарство. Реалізація проблеми підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних як на вітчизняному, так і на світовому ринку праці фахівців можлива за умови створення нової генерації інженерно-педагогічної еліти країни. Проблема формування інженерно-педагогічних кадрів є ключовою для сучасної вищої освіти, тому актуалізується роль інституту кураторів, виховний потенціал якого дозволить вирішити низку питань у підготовці майбутніх інженерів-педагогів.

Особливого значення кураторська діяльність набуває у контексті змін, пов'язаних із Болонським процесом, оскільки кількість аудиторних годин поступово зменшується, час реального спілкування між викладачем та студентом скорочується, а вимоги до професійних та особистісних якостей майбутніх фахівців невпинно зростають. Саме з цієї причини українським вишам слід більше уваги приділяти організації кураторської діяльності, а в деяких випадках навіть реанімувати її.

Проблематикою кураторської діяльності займалися такі науковці, як А.А. Андреев, Т.М. Волковницька, Н.О. Давиденко, І.В. Литвин, А.А. Марушкевич, Н.І. Мешков, Т.Ю. Осипова, І.О. Бартенєва, О.О. Біла, С.В. Романова, Н.Є. Садовнікова, М.В. Буланова-Топоркова, Л. І. Шумська та ін. Проте, наукові розробки здебільшого стосуються проблем формування педагогічної майстерності педагогів, наставників власне студентів педагогічних спеціальностей, а проблема організації кураторської роботи у технічних ВНЗ ігнорується. Досліджуючи інститут кураторів, вчені звертаються до відновлення традицій колективізму серед студентської молоді за допомогою роботи кураторів навчально-академічних груп, а також включенням студентів у роботу органів студентського самоврядування [2, с. 222-238]. Так, Л.І. Шумська наголошує на виховному потенціалі кураторської діяльності як засобі виховання молоді, становлення гуманної особистості із характерним для неї сполученням яскравої індивідуальності та колективної спрямованості, особистості, яка усвідомлює громадянський обов'язок, відповідальна й має високий рівень загальної та професійної культури [3]. Однак, не зважаючи на те, що до проблеми інституту кураторів звертаються педагоги, психологи, економісти, виховний потенціал кураторської діяльності заслуговує на більш детальне вивчення. Слід зауважити, що вирішення проблеми організації кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей сприятиме формуванню не лише особистісних, але й професійно важливих якостей майбутніх викладачів.

* © Ченурна В. О., 2012

Визначення особливостей організації кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей взято за мету даної роботи.

«Куратор» (лат. *curator*) у перекладі з латинської мови означає «опікун, попечитель». Він забезпечує виховну роботу у студентській групі і відповідає за її перебіг перед керівництвом ВНЗ, факультету, відділення. Куратор здійснює виховний вплив на студентську молодь шляхом проведення різноманітних виховних заходів та залучення їх до самовиховання, сприяє становленню доброзичливих, морально-етичних, гуманістичних стосунків серед студентства, виступає посередником у взаємодії вихованців з професорсько-викладацьким складом, керівництвом. Аналізуючи проблему кураторства у вищій школі, А.А. Марушкевич звертається до професіограми куратора, де наголошує як на особистісних якостях, так і на професійно-педагогічній спрямованості, знаннях та вміннях фахівця [1, с. 16].

Інститут кураторів – це один із основних інститутів у системі вищої освіти, що здійснює виховну роботу зі студентами, формування багатогранної особистості студентів, магістрів інженерно-педагогічних спеціальностей. Куратор – це закріплений за навчально-академічною групою викладач, як правило, на весь період її існування, кандидатура якого висувається зі складу кафедр факультету. Він відповідає за виховну роботу в навчально-академічній групі. Куратор групи є основною фігурою у вихованні й адаптації студентів до студентського життя та навчального процесу у ВНЗ.

Кураторська діяльність – це взаємодія зі студентами навчально-академічної групи, спілкування, консультування і спрямування виховної роботи групи у навчальному, трудовому, фізичному, правовому, екологічному та етико-естетичному напрямі. Кураторська діяльність також спрямована на адаптацію студентів першого курсу до системи вищої освіти, знайомство першокурсників з усіма напрямками роботи ВНЗ, пропаганду здорового способу життя, залучення студентів інженерно-педагогічних спеціальностей в усі форми позааудиторної діяльності у ВНЗ, а також на допомогу студентів старших курсів у працевлаштуванні (так, працюючи у системі освіти, куратор швидше зорієнтує студентів інженерно-педагогічних спеціальностей на освітянському ринку праці).

Куратор у своїй діяльності повинен враховувати зміни, які відбуваються в життєвих стандартах, зразках поведінки та потребах сучасної молоді, усвідомлювати, що власним прикладом він демонструє студентам інженерно-педагогічних спеціальностей те, яким має бути педагог, вихователь, куратор групи. У своїй діяльності куратор спирається на нормативну базу: Конституцію України; Закон України «Про вищу освіту»; наказ Міністра освіти та науки України від 15 листопада 2007 року №1010 «Про затвердження Примірного положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України»; наказ Міністра освіти та науки України від 13 листопада 2007 року №1004 «Про затвердження Примірного положення про студентський гуртожиток вищого навчального закладу»; «Концепцією національного виховання студентської молоді», яка затверджена рішенням колегії МОН України № 7/2-4 від 25 червня 2009 року; накази ректора ВНЗ стосовно кураторської діяльності, рішення вченої Ради ВНЗ, розпорядження декана факультету.

Робота куратора в навчально-академічній групі є частиною педагогічної діяльності та включається до індивідуального плану роботи викладача на навчальний рік. Індивідуальне навантаження науково-педагогічним працівникам ВНЗ, які виконують обов'язки кураторів навчально-академічних груп студентів інженерно-педагогічних спеціальностей зменшується на 75 годин на рік (Харківський національний автомобільно-дорожній університет).

Звіт про роботу в навчально-академічній групі додається до загального звіту про виконання викладачем індивідуального плану. Куратор за підсумками навчального семестру також надає звіт про роботу у навчально-академічній групі до деканату факультету. Він може бути запрошений для звітування про роботу в групі на засідання вченої ради факультету.

Куратор, що призначений у навчально-академічну групу студентів інженерно педагогічних спеціальностей, створює умови для особистісного і професійного розвитку студентів і вирішує наступні **завдання**:

- проведення профілактичної роботи з попередження негативних проявів поведінки студентів (відвідування студентів у гуртожитку, проведення бесід, індивідуальних психологічних консультацій, тренінгів та майстер-класів з конфліктних ситуацій);
- формування загальної та професійної культури особистості студентів, поваги до історії та традицій ВНЗ (екскурсії до Лабораторії швидкісних автомобілів, навчальних полігонів, Музею історії ХНАДУ);
- виховання у студентів відповідальності за результати навчання, виконання ними обов'язків, визначених розпорядком ВНЗ і студентського гуртожитку.

Для підвищення ефективності кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей нами було виокремлені наступні **обов'язки** кураторів:

1. Ведення журналу куратора навчально-академічної групи, мати відомості про соціальне походження та індивідуальні якості студентів.
2. Сприяння адаптації студентів до системи навчання у ВНЗ, налагодженню доброзичливих стосунків між викладачами та студентами, участі студентів у громадському житті ВНЗ.
3. Здійснення контролю за виконанням студентами графіка навчального процесу, їх поточною та семестровою успішністю, аналізувати причини виникнення проблем у навчанні та сприяти їх вирішенню.
4. Доведення до відома студентів інформації про життєдіяльність факультету, заходи, які плануються і проводяться у ВНЗ відповідно до повідомлень деканату.
5. Відвідування за графіком студентів групи, які мешкають у студентському гуртожитку з метою вивчення соціально-побутових умов їх життя.
6. Проведення у позааудиторний час кураторських годин зі студентами за окремим графіком, затвердженим деканом факультету. За підсумками проведення кураторської години інформувати заступника декана факультету про проблеми, побажання і моральний клімат у навчально-академічній групі.
7. Проведення зборів групи у випадку грубого порушення студентами графіка навчально-виховного процесу, навчальної дисципліни, правил внутрішнього розпорядку ВНЗ та вживати заходи впливу.
8. Здійснення контролю за відвідуванням студентами занять за допомогою контрольних довідок деканату, визначення причин невідвідування занять та проведення роботи з їх усунення.
9. Надання допомоги студентам групи з організації діяльності студентського самоврядування, контролювання роботи старости групи, проведення роботи з формування активу навчально-академічної групи, надання їй організаційної підтримки.
10. Підтримка зв'язку з батьками студентів 1-3 курсів, за необхідністю інформувати їх про пропуски занять і підсумки атестацій, порушення правил внутрішнього розпорядку ВНЗ.
11. Залучення студентів до науково-дослідної роботи та роботи органів студентського самоврядування.

Слід зауважити, що кураторська діяльність націлена не лише контролювати академічну успішність та відвідування студентами навчальних занять, а забезпечувати гармонійний розвиток особистості студентів інженерно-педагогічних спеціальностей та формування у них професійно важливих якостей. Тому вирішення багатоаспектних завдань кураторської діяльності можливе за умови використання оптимальних форм організації цієї діяльності. Кураторська діяльність зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей здійснюється за *індивідуальними формами* (особистісні бесіди, консультації з психологами, авторитетними спеціалістами та провідними викладачами); та *колективними формами* («круті столи», збори, тематичні форуми, майстер-класи, екскурсії, «ток-шоу»).

Організація кураторської діяльності має здійснюватися не стихійно, поетапно, використовуючи ті чи інші форми у залежності від курсу навчання студентів. Кураторська діяльність зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей здійснюється у декілька етапів:

1. Визначення сукупності рис і якостей особистості, які слід сформувати у студента (ідеал майбутнього професіонала). Коли йдеться про виховання колективу академічної групи, то мають на увазі досягнення таких результатів, які б відповідали еталону, виробленому на основі мети виховання, поставленої суспільством перед ВНЗ.
2. Вивчення індивідуальних особливостей студента, його позитивних рис, недоліків у характері й поведінці, визначення якостей, які ще не сформовані або перебувають на стадії зародження. Знання особистості, порівняння її з ідеалом дає змогу спрогнозувати її розвиток. Необхідно ознайомити студента із запланованим, докласти зусиль, щоб він прийняв пропонований взірець і працював над собою.
3. Реалізація програми виховання шляхом залучення студентів до різних видів діяльності, участь у яких сприяє формуванню досвіду поведінки.
4. Самостійна робота студента над собою, самоосвіта й самовиховання.

Досвід спілкування з першокурсниками засвідчує, що зазвичай учорашні школярі не вміють користуватися бібліотекою (каталогами, довідково-бібліографічним апаратом, електронними ресурсами), не вміють записувати лекції, конспектувати першоджерела, готуватися до практичних занять. Проблеми, пов'язані із соціально-психологічною та дидактичною адаптаціями студентів, наштовхують на пошук більш оптимальних засобів та методів кураторської діяльності. Так, два роки поспіль у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті до кураторської діяльності залучаються магістри інженерно-педагогічних спеціальностей (у рамках педагогічного стажування), які разом із куратором-викладачем навчально-академічної групи першого курсу реалізують усі функції кураторської діяльності.

Залучення магістрів інженерно-педагогічних спеціальностей до кураторської діяльності із першокурсниками є одним із нововведень в університеті, а тому для реалізації поставленої мети нами були сформульовані основні виховні цілі та завдання перед кураторами-магістрами інженерно-педагогічних спеціальностей: розробка, розвиток і коригування напрямів позааудиторної роботи з розвитку й становлення особистості студента; створення на основі анкетних опитувань банку даних про творчі, організаторські здібності студентів з метою подальшого їх розвитку у навчально-виховному процесі; активізація роботи по залученню студентів першого курсу до науково-дослідної роботи, художньої самодіяльності факультету та університету в цілому; залучення студентів до роботи в органах студентського самоуправління; проведення позааудиторних заходів за всіма напрямками суспільної діяльності.

Так, магістри інженерно-педагогічних спеціальностей, що залучаються до кураторської діяльності, повинні:

1. Ознайомити студентів першого курсу зі:
 - статутом університету;
 - правами й обов'язками студентів;
 - правилами внутрішнього розпорядку університету;
 - положенням про студентський гуртожиток;
 - положенням про органи студентського самоврядування університету;
 - наказами ректора університету, що стосуються профілактики правопорушень.
2. Допомогати організувати роботу студентського активу групи.
3. Проводити у навчально-академічній групі різноманітні заходи, зокрема: для згуртування колективу, культурні (походи до театру, на виставки тощо), дискусійні (тематичні, аналіз складних життєвих ситуацій), розважальні.
4. Інформувати студентів про різні заходи (факультетські, університетські, міські) з метою активізації їхньої участі; про нові документи, які регламентують студентське життя.
5. Сприяти вирішенню житлово-побутових питань студентів.

У процесі залучення магістрів інженерно-педагогічних спеціальностей до кураторської діяльності (у рамках педагогічного стажування) до них висувалися наступні вимоги:

- щоденна присутність на заняттях студентів першого курсу з метою формування студентського колективу у навчально-академічній групі, вивчення внутрішньоколективних та міжособистіних відносин;
- участь у виборах активу студентської групи (старости, профорга та ін.) та сприяння укріпленню їх авторитету, підтримка дисципліни у групі;
- забезпечення контролю за академічною успішністю та відвідуванням занять, аналізу поточної успішності;
- організація самостійної роботи студентів та контроль за виконанням практичних, лабораторних і курсових робіт, надання допомоги у їх виконанні.

Кураторська діяльність зі студентами першого курсу більш складна і відповідальна, проте залучення магістрів інженерно-педагогічних спеціальностей дозволяє ефективно вирішити проблеми, пов'язані із адаптацією, включитися у нові умови навчально-виховного процесу вищої школи із мінімальними стресами. Крім того, у процесі кураторської діяльності у магістрів інженерно-педагогічних спеціальностей формуються професійно важливі якості, педагогічна майстерність майбутніх педагогів. Для того, що успішно здійснювати кураторську діяльність, магістри повинні систематично підвищувати рівень психолого-педагогічних знань, знайомитися із сучасною науковою літературою. Так, досвід показує, що навіть ті магістри, які з певних причин не збиралися по закінченню університету працювати за спеціальністю, після залучення їх до кураторської діяльності змінювали свою думку.

Таким чином, кураторська діяльність із студентами інженерно-педагогічних спеціальностей у сучасних умовах вищої школи створює умови для особистісного і професійного розвитку студентів, а тому її організація має здійснюватися за певними принципами і мати чіткі завдання, котрі задекларовані у наказах деканату факультету, вченої ради університету. Для підвищення ефективності кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей слід систематизувати на університетському рівні обов'язки кураторів навчально-академічних груп. Кураторська діяльність зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей має здійснюватися за індивідуальними формами та колективними формами.

Особливістю організації кураторської діяльності зі студентами інженерно-педагогічних спеціальностей є залучення магістрів цих спеціальностей до кураторської діяльності із першкурсниками, що дозволяє оптимізувати процес адаптації студентів першого курсу, а також сформувати професійно важливі якості, педагогічну майстерність майбутніх педагогів.

Так, систематизація завдань, визначення обов'язків та форм кураторської діяльності, залучення магістрів та формулювання чітких вимог до здійснення ними кураторської діяльності на першому курсі сприяє оптимізації навчально-виховного процесу в цілому.

Список використаних джерел

1. Марушкевич А.А. Педагогіки вищої школи: теорія виховання: навч. Посібник / Марушкевич А.А. – К. : Вид-во КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. – 107 с.
2. Осипова Т.Ю. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посібник / Осипова Т.Ю., Бартенева І.О., Біла О.О – Одеса : Фенікс, 2006. – 288 с.
3. Шумская Л.И. Личностно-профессиональное становление студентов в процессе социализации / Шумская Л.И. – М.: Республиканский институт высшей школы, 2006. – 271 с.

This paper is devoted to the actual problem of the organization curator's activity in the modern higher school. According to the modern educational conditions of the engineering pedagogic the role of curator's activity has been carried out.

Key words: curator, curator's activity, engineering pedagogic specialization.